

Barbara Ścigała-Stiller

 <https://orcid.org/0000-0002-3304-8575>

Polska Akademia Nauk
Kraków, Polska

Analiza semantyczno-frekwencyjna
połączeń wyrazowych rzeczowników
mężczyzna i kobieta z przymiotnikami
prawdziwy/-a, typowy/-a, idealny/-a,
przeciętny/-a, stuprocentowy/-a
(na podstawie Narodowego Korpusu
Języka Polskiego, wyszukiwarki korpusowej
Monco PL oraz Korpusu
Współczesnego Języka Polskiego)

A Semantic and Frequency Analysis of Collocations
of the Nouns Man and Woman with the Adjectives Real,
Typical, Ideal, Average, and One-Hundred-Percent
(Based on the National Language Corpus)

Abstract:

The scholarly literature devotes considerable attention to the analysis of the image of men and women. Stereotypes related to masculinity and femininity are a subject of exploration across numerous disciplines – anthropology, sociology, psychology, and, importantly, linguistics. Socio-cultural transformations have long influenced research directions, prompting scholars to adopt more up-to-date perspectives on gender in language. One particularly interesting approach is to examine the issue through the lens of linguistic patterns used to speak about women and men, depending on the word combinations in which the relevant nouns appear. The aim of this article is to conduct a semantic and frequency analysis of the collocations of the nouns man and woman with the adjectives real, typical, ideal, average, and one-hundred-percent. The data were sourced from three corpora: the National Corpus of Polish (NKJP), the Monco PL monitoring corpus, and the Contemporary Polish Language Corpus (KWJP). The semantic analysis involved organizing

dictionary definitions of the adjectives real, typical, ideal, average, and one-hundred-percent, and describing the semantic relationships among them. This was followed by a presentation of frequency data concerning the occurrence of the analyzed collocations. The research perspective includes an analysis of all language contexts, identifying the most frequent collocations, a description of linguistic ways of speaking about women and men, and reconstructing the linguistic image of women and men. The findings of this study can contribute valuable insights to cultural and corpus linguistics, as well as to gender studies in language.

Keywords: semantic analysis, corpus analysis, corpus linguistics, collocations, gender in language

Abstrakt: W literaturze przedmiotu sporo miejsca poświęcono analizie wizerunku mężczyzny i kobiety. Stereotypy dotyczące męskości i kobiecości stanowią pole eksploracji dla wielu dziedzin nauki – antropologii, socjologii, psychologii czy wręcz lingwistyki. Przemiany społeczno-kulturowe wyznaczają od lat kierunki badań, wymuszając na naukowcach aktualniejsze spojrzenie na problematykę płci w języku. Niezwykle interesujące wydaje się ujęcie tej kwestii z punktu widzenia językowych sposobów mówienia o kobiecie czy mężczyźnie w zależności od tego, w jakich połączeniach wyrazowych występują badane rzeczowniki. Celem niniejszego artykułu jest analiza semantyczna i frekwencyjna połączeń wyrazowych rzeczowników *mężczyzna* i *kobieta* z przymiotnikami – *prawdziwy/-a*, *typowy/-a*, *idealny/-a*, *przeciętny/-a*, *stuprocentowy/-a*. Podstawę źródłową dla pozyskiwania (ekscerpcji) kolokacji stanowiły trzy korpusy: Narodowy Korpus Języka Polskiego (NKJP), korpus monitorujący Monco PL oraz Korpus Współczesnego Języka Polskiego (KWJP). Analiza semantyczna obejmowała uporządkowanie definicji słownikowych przymiotników *prawdziwy*, *typowy*, *idealny*, *przeciętny*, *stuprocentowy* oraz opis zachodzących między nimi relacji semantycznych. Kolejnym krokiem było przedstawienie danych frekwencyjnych dotyczących częstości występowania omawianych połączeń wyrazowych. Perspektywa badawcza obejmuje analizę wszystkich kontekstów językowych, zgromadzenie najczęstszych kolokacji, opis językowych sposobów mówienia o kobiecie i mężczyźnie, a także odtworzenie językowego obrazu kobiety i mężczyzny. Wnioski z przeprowadzonych badań mogą wnieść wiele ciekawych ustaleń do lingwistyki kulturowej i korpusowej oraz studiów nad problematyką płci w języku.

Słowa kluczowe: analiza semantyczna, analiza korpusowa, lingwistyka korpusowa, kolokacje, płeć w języku

Na temat sposobów postrzegania mężczyzny i kobiety powstało wiele prac z dziedziny zarówno lingwistyki, jak i socjologii czy psychologii¹. Wydaje się jednak, że obraz ten zmienia się w zależności od przyjętego punktu widzenia, a więc subiektywizmu bądź obiektywizmu nadawcy, tego, czy nadawcą jest kobieta, czy mężczyzna, a także tego, czy opisuje charakterystyczne cechy mężczyzny/kobiety, czy przeciwnie – bierze pod uwagę własne oczekiwania, życzenia względem pewnego wyidealizowanego wizerunku mężczyzny/kobiety.

Rozważania zawarte w niniejszym artykule skupiają się wokół analizy semantycznej i frekwencyjnej połączeń wyrazowych rzeczowników *mężczyzna* i *kobieta* z sąsiadującymi z nimi przymiotnikami: *prawdziwy/-a*,

¹ Warto wymienić prace takie jak: Anusiewicz, Handke, red., 1994; Arcimowicz, 2003; Karwatowska, Szpyra-Kozłowska, 2005; Melosik, 2006; Minkiewicz, 2006; Radomski, Truchlińska, red., 2008; Rejter, 2013; Garncarek, 2016; Bałdys, Piątek, 2019.

typowy/-a, idealny/-a, przeciętny/-a, stuprocentowy/-a. Perspektywa badawcza obejmuje analizę językowych sposobów mówienia o kobiecie i mężczyźnie oraz odtworzenie językowego obrazu kobiety i mężczyzny, zmieniającego się w zależności od tego, w jakich połączeniach wyrazowych występują badane rzeczowniki. Podstawę źródłową dla pozyskiwania (ekscerpacji) kolokacji stanowiły trzy korpusy: Narodowy Korpus Języka Polskiego (NKJP) – podstawowy korpus referencyjny polszczyzny, zawierający teksty tylko do roku 2010 (do jego przeszukania posłużono się jedną z dwóch wyszukiwarek internetowych dostępnych dla danych NKJP – wyszukiwarką PELCRA, pozwalającą wydobyć pożądane kolokacje z określonego typu tekstów, które ukazały się w danym okresie historycznym); korpus monitorujący, publicznie dostępny i stale aktualizowany, lecz nie-zrównoważony gatunkowo i z ograniczonymi możliwościami wyszukiwania gramatycznego – Monco PL, w skład którego wchodzi teksty publikowane w większości w internetowych serwisach informacyjnych, dzięki czemu dane pozyskane na jego podstawie stanowią uzupełnienie danych pochodzących z korpusu NKJP (Pęzik, 2020: 135); Korpus Współczesnego Języka Polskiego (KWJP)², obejmujący teksty drugiej dekady XXI wieku (2011–2020) i składający się w 35% z tekstów prasowych informacyjno-publicystycznych (głównie dzienniki i tygodniki), w 30% z literatury pięknej (fikcjonalnej) i w 35% z tekstów książkowych i periodycznych non fiction³. Z korpusu tego zostały wyłączone teksty mówione oraz internetowe⁴.

Wyrażenia *prawdziwy, typowy, idealny, przeciętny, stuprocentowy* (wraz z ich przysłówkowymi odpowiednikami) bywają uznawane niekiedy (niesłusznie) za wyrażenia synonimiczne (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska, red., 2012: 197), dlatego punktem wyjścia analizy było zebranie słownikowych definicji tychże przymiotników w celu wydobycia istotnych różnic semantycznych pomiędzy nimi. Poniższa

² KWJP powstał w Instytucie Podstaw Informatyki w ramach projektu „Cyfrowa infrastruktura badawcza dla humanistyki i nauk o sztuce” prowadzonego w latach 2020–2023 przez konsorcjum naukowe DARIAH-PL.

³ <https://kwjp.ipipan.waw.pl> [dostęp: wrzesień 2024].

⁴ Tego rodzaju zasoby stanowią około 15% Narodowego Korpusu Języka Polskiego.

tabela przedstawia te definicje przymiotników *prawdziwy*, *typowy*, *idealny*, *przeciętny*, *stuprocentowy*, które dotyczą interesującego nas znaczenia (zob. tabela 1).

W przypadku przymiotnika *prawdziwy* istotnym składnikiem semantycznym opisu leksykograficznego jest element wyobrażania sobie czegoś na jakiś temat, a więc odniesienia się do intelektualnych działań człowieka, który wizualizuje, stwarza w myślach obraz czegoś (w tym przypadku – obraz mężczyzny bądź kobiety). Jako synonim *prawdziwego* słowniki (USJP, ISJP, WSJP) odnotowują w tym znaczeniu przymiotnik *autentyczny*. Obydwa te określenia służą wskazaniu pewnych prototypowych cech osoby, rzeczy bądź zjawiska wyrażonych sąsiadującym rzeczownikiem, chodzi tutaj więc bardziej o podkreślenie o charakterze pragmatycznym (*prawdziwy* mężczyzna to *super* mężczyzna itp.).

Wstępna analiza semantyczna pozwala stwierdzić, że *typowy* mężczyzna czy *typowa* kobieta to ktoś, kto posiada pewne charakterystyczne cechy, dzięki którym jest reprezentantem danej grupy. To cechy, których odbiorca niejako się spodziewa, które mieszczą się w pewnej normie, tworząc powtarzający się wzorzec, czyniący dany zestaw cech zbiorem cech charakterystycznych dla danej grupy obiektów:

użycie wyrażeń *typowy*, *typowo* zakłada jako swoje tło pewną wiedzę nadawcy o ludziach i sytuacjach, która to wiedza zostaje ujęta w sposób generalizujący i zakomunikowana w postaci zdania ogólnego czy zdania szczegółowego, ale zawierająca człon uogólniający (...). Wyrażenia *typowy*, *typowo* są narzędziem myślenia abstrakcyjnego (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska, red., 2012: 197).

Lingwistyczny opis wyrażeń takich jak *typowy* czy *prawdziwy* koniecznie należy odnieść do szerszego kontekstu wypowiedzi, szerszego pola funkcjonalnego – poza grupy i zdania – właściwym polem ich działania jest bowiem nie zdanie, ale wypowiedź (tekst):

Wyrażenie *typowy*, a jeszcze w wyższym stopniu *prawdziwy*, zawiera element uwikłania w przyjęty podmiotowy (...) system wyobrażeń, norm

Tabela 1. Definicje słownikowe przymiotników *prawdziwy, typowy, idealny, przeciętny, stuprocentowy*

Przymiotnik	SJDor	USJP	ISJP	WSP
<i>prawdziwy</i>	zn. 2 ‘zgodny z czym wyobrażeniem czego, taki, jakim sobie kogo lub co wyobrażamy, jaki zwykle bywa; idealny, typowy; mający wszystkie cechy czego (w tym wypadku wyraz używany dla podkreślenia trafności danego stwierdzenia, zwykle metaforycznego)’	zn. 3 ‘zgodny z czymś wyobrażeniem czegoś, taki jak zwykle bywa, typowy; także: mający właściwości, cechy osoby, stanu, przedmiotu, do których jest porównywany’ hiperonim: <i>typowy</i> synonimy: <i>autentyczny, całą gębą, co się zowie, formalny, istny, par excellence, pełną gębą, stuprocentowy</i>	zn. 4 ‘Słowem prawdziwy określamy osoby, rzeczy i zjawiska, które mają wszystkie typowe cechy osób, rzeczy i zjawisk danego rodzaju’ synonimy: <i>autentyczny, nieklamany</i>	zn. 2 ‘taki, który ma wszystkie cechy tego, na co wskazuje jego nazwa’ synonim: <i>autentyczny</i>
<i>typowy</i>	‘będący charakterystycznym przedstawicielem typu w zn. 1’ (typ w zn. 1 ‘model, wzór, któremu odpowiada pewna seria przedmiotów, ludzi, zjawisk, form’)	w zn. 3 ‘o osobie: skupiający w sobie charakterystyczne cechy pewnego seryjnego wzoru’ w zn. 3 ‘o osobie: skupiający w sobie charakterystyczne cechy pewnego seryjnego wzoru’	‘Coś, co jest typowe dla jakiejś grupy ludzi, rzeczy, zjawisk itp., ma jej charakterystyczne cechy i może być jej dobrym przykładem. Także o ludziach’ synonim: <i>charakterystyczny</i> antonim: <i>nietypowy</i>	‘taki, który ma charakterystyczne cechy jakiejś grupy ludzi, rzeczy, zjawisk i może być jej dobrym przykładem’ synonimy: <i>statystyczny, modelowy, przeciętny</i> antonim: <i>nietypowy</i>

cd. tab. 1

<i>idealny</i>	w zn. 3 ‘odpowiadający ideałowi; doskonały, wzorowy’	w zn. 1 książk. ‘odznaczający się najwyższą jakością, samymi zaletami, dokładnie czemuś odpowiadający; doskonały, znakomity, bezbłędny, wzorowy’ synonim: <i>doskonały</i>	w zn. 1.2 ‘ma wszystkie cechy, jakich można wymagać od rzeczy lub osoby tego rodzaju’. synonimy: <i>wzorcowy, modelowy</i>	w zn. 1 ‘taki, że lepszego nie można sobie wyobrazić’ synonim: <i>doskonały</i>
<i>przeciętny</i>	w zn. 2 ‘nieodbiegający od normy, taki, jakiego się najczęściej spotyka; normalny, zwykły, średni, pospolity’	w zn. 2. ‘nieodbiegający od normy, taki, jakiego się najczęściej spotyka; zwykły, typowy, statystyczny’ hiperonim: <i>typowy, zwykły</i> synonimy: <i>jakich wiele, maluczki, prosty, statystyczny, szary, szeregowy</i>	w zn. 1 ‘Przeciętne osoby, rzeczy, zjawiska itp. są normalne i typowe’. synonimy: <i>zwykły, statystyczny</i>	w zn. 1 ‘taki, który jest typowym przedstawicielem danego rodzaju’ synonimy: <i>statystyczny, typowy</i>
<i>stuprocentowy</i>	brak odpowiedniego znaczenia	w zn. 2 pot. ‘mający wszystkie cechy typowe dla określonego rodzaju osób lub rzeczy’ synonim: <i>prawdziwy</i>	w zn. 3 ‘Słowem stuprocentowy określamy osoby, które mają wszystkie cechy typowe dla jakiegoś rodzaju osób’.	w zn. 3 ‘mający wszystkie cechy uznawane za typowe dla określonego rodzaju obiektów’ hiperonim: <i>prawdziwy</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie SJPdOr, USJP, ISJP, WSJP.

i wartości. Subjekt rozumiany jako nadawca, podmiot konceptualizujący, komunikujący, mówiący, jest kategorią nie zdaniową, lecz tekstową (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska, red., 2012: 201).

Jak w takim razie wyrażenie *typowy* ma się do wyrażenia *prawdziwy*?

Wyraz *typowy* ma funkcje głównie uogólniające w sensie statystycznym, opisowe, dotyczy przeciętności, podczas gdy funkcje wyrażenia *prawdziwy* są głównie modalnościowe w sensie nie tyle opisowym, co postulatywnym. Modalność, którą wprowadzają oba wyrażenia, zwłaszcza jednak *prawdziwy*, ma charakter jawnie subiektywny, co przejawia się w tym, że można opatrzyć je uwagą „moim, naszym zdaniem” (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska, red., 2012: 201).

Semantyka wyrażenia *prawdziwy* niewątpliwie opiera się na subiektywnym – indywidualnym lub zbiorowym – sądzie. Wyobrażenia na temat cech prawdziwego mężczyzny tworzą wyidealizowany obraz wzorcowy osadzony w ramie modalnej „taki, jaki być powinien” (Bartmiński, Panasiuk, 2001: 371). W przypadku przymiotnika *typowy* mamy z kolei do czynienia z czystą opisowością, obrazem czegoś lub kogoś wolnym od idealizacji. Małgorzata Karwatowska i Iwona Morawska zauważają, że w odniesieniu do reprezentanta *prawdziwego* mamy do czynienia z idealizacją i myśleniem życzeniowym (Karwatowska, Morawska, 2012: 326). Dorota Kruk proponuje, aby wyrażenie *prawdziwy mężczyzna* wyjaśniać, wprowadzając do eksplikacji komponent naszych oczekiwań – „taki, jaki chcemy, żeby był mężczyzna”, a więc *prawdziwy mężczyzna* to wzorcowy *mężczyzna* (Kruk, 2013: 84).

W WSJP synonimami wyrażenia *typowy* są przymiotniki *przeciętny*, *statystyczny* czy *modelowy*, co potwierdza fakt, iż *typowy mężczyzna* czy *typowa* kobieta to ktoś, kto jest charakterystycznym przedstawicielem danej grupy, stanowiącym doskonały przykład ze względu na posiadane cechy, a jednocześnie niewyróżniającym się niczym szczególnym wśród innych obiektów tego samego rodzaju. Z kolei *mężczyzna* czy *kobieta* posiadający wszystkie cechy typowe to *mężczyzna stuprocentowy*

czy kobieta *stuprocentowa*. Wstępna analiza kontekstów językowych pozwala stwierdzić, iż owa stuprocentowość zostaje podkreślona i uwypuklona zwłaszcza w wypowiedziach nawiązujących do cech płciowych, oczekiwanych ról społecznych bądź orientacji seksualnej, np.:

Szczególnie ciekawie zaprezentował się Jan Englert, w roli kuzyna Sophie, Fro-elicha. Aktor, stwarzający tylekroć wizerunek stuprocentowego mężczyzny, przedstawił subtelny i wyrazisty portret młodego homoseksualisty⁵.

Matka wydawała się nią rozczarowana. Jakby bez męża i szans na dziecko nie była stuprocentową kobietą, pełnią córki⁶.

Konteksty zdaniowe, w których pojawiają się wyrażenia typu *przeciętny mężczyzna* czy *przeciętna kobieta*, bardzo często dotyczą różnego rodzaju danych statystycznych. „W potocznym rozumieniu statystyka obejmuje zarówno największą liczbę zjawisk, jak i uśredniony obraz tych zjawisk, będący w jakimś stopniu wypadkową większości” (Rutkowski, 2015: 5), np.:

W Europie przeciętna kobieta myje włosy trzy razy, a przeciętny mężczyzna cztery razy w tygodniu⁷.

Ryzyko śmierci z powodu zawału serca dla przeciętnego mężczyzny w USA wynosi 50%, gdy nie je on mięsa 15%, gdy nie je też nabiału i jajek tylko 4%⁸.

⁵ Źródło: KWJP: Krzysztof Tomasik, Gejereł. *Mniejszości seksualne w PRL-u*, 2018 [dostęp: wrzesień 2024].

⁶ Źródło: KWJP: Katarzyna Kalista, *Ostatni rozdział*, 2020 [dostęp: wrzesień 2024].

⁷ Źródło: NKJP: Rynek szamponów rozwija się dzięki „zdrowym włosom”?, „Gazeta Wyborcza”, 15.05.1995 [dostęp: wrzesień 2024].

⁸ Źródło: NKJP: Andrzej Chaber, *Wegetariański punkt widzenia, czyli o tym jak wiele zależy od tego co konsumujemy, jak myślimy, w co wierzymy i na co jesteśmy uświadomieni*, „Zielone Brygady. Pismo Ekologów”, 1.10.2000 [dostęp: wrzesień 2024].

Jak podaje GUS w 2022 r. przeciętny mężczyzna w Polsce żył 73,4 lat, a kobieta 81,1. W porównaniu do 2021 r. mamy wzrost o 1,6 roku dla mężczyzn i 1,4 roku dla kobiet. Prawdziwą różnicę widać jednak, gdy cofniemy się 33 lata wstecz – do 1990 r. Porównując do tego okresu przeciętny mężczyzna żyje o 7,2 roku dłużej, a przeciętna kobieta o 5,9 roku⁹.

Przeciętny mężczyzna często jest utożsamiany z (przeciętnym, statystycznym) Kowalskim. Mariusz Rutkowski zwraca uwagę na dwa bardzo bliskie znaczenia jednostki Kowalski: 1. ‘Polak; przeciętny, zwyczajny mieszkaniec Polski’ oraz 2. ‘zwykły człowiek, szary człowiek’:

Niezależnie od identyfikacji jednej czy dwóch szczegółowych wartości konotacyjnych, w jednostce *Kowalski* zawiera się podstawowy element oznaczający osobę ‘przeciętną’, ‘zwykłą’. Podstawowy, nadrzędny profil konotacji, jaki aktualizuje się w tekstowych użyciach tej nazwy koncentruje się wokół pojęć ‘rozpowszechnienia, uniwersalności, ogólności’. Za pomocą nazwiska *Kowalski* egzemplifikuje się zatem przede wszystkim powszechność czy też ogólność danego sądu czy tezy. *Kowalski* wprowadza i uzasadnia implikację, że mowa jest o jakichś ogólnych prawidłowościach, regułach, które nie dotyczą wyłącznie odosobnionych przypadków, lecz rozciągają się na wszystkich „zwykłych ludzi” (Rutkowski, 2015: 4–5).

Przykładowo:

1 lub 2, a więcej raczej, gdy służy celom zawodowym. Przeciętny mężczyzna kupuje go też nie za często, zazwyczaj raz na parę lat. Niektórzy Panowie żartują, że w ciągu całego życia jest zaledwie kilka okazji dla dokonania takiego zakupu. Współcześnie najpopularniejszy jest dwuczęściowy.

⁹ Długość życia Polek i Polaków. Najnowsze dane GUS, Tvn24.pl, 28.07.2023, <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/dlugosc-zycia-polek-i-polakow-najnowsze-dane-gus-st7266165> [dostęp: wrzesień 2024].

Posiada różne wersje kolorystyczne i niestety – w zależności od mody – fasony. Żadna to zagadka – dzisiejszy wpis poświęcony będzie garniturom. (...) Niezależnie od tego jak często „K o w a l s k i” wkłada garnitur moje doświadczenia, szczególnie szkoleniowe, wskazują, że w szafie p r z e c i ę t n e - g o m ę ż c z y z n y miejsce znajdują 1 lub 2 tego typu ubiory¹⁰.

Mężczyzna *idealny* czy kobieta *idealna* to z kolei ktoś, kogo można uznać za ideał, a więc wzór. *Mężczyzna idealny* ma same zalety, *kobieta idealna* odpowiada ideałowi, słowem – nie można sobie nawet wyobrazić, by mogli być jeszcze lepsi, w związku z czym osoba taka powinna spełniać szereg społecznych oczekiwań i wymagań. Jako synonim *idealnego* słowniki podają przymiotnik *doskonały* (USJP, WSJP) czy *wzorcowy*, *modelowy* (ISJP). Kolokacje wyekscerpowane z korpusów również podkreślają te komponenty semantyczne. Przykładowo dla fraz *idealny mężczyzna*, *idealna kobieta* są to: *wyobrażać sobie idealnego mężczyznę / idealną kobietę; kreować / wykreować idealnego mężczyznę / idealną kobietę; stwarzać idealnego mężczyznę / idealną kobietę; marzyć / snić o idealnym mężczyźnie / idealnej kobiecie; wyobrażenia o idealnym mężczyźnie / idealnej kobiecie; marzenia / sen o idealnym mężczyźnie / idealnej kobiecie; wizja idealnego mężczyzny / idealnej kobiety; wzór / wzorzec idealnego mężczyzny / idealnej kobiety; archetyp / stereotyp idealnego mężczyzny / idealnej kobiety; obraz / portret / wizerunek idealnego mężczyzny / idealnej kobiety; szukać / poszukiwać / próbować odnaleźć / postanowić znaleźć / spotkać / znaleźć idealnego mężczyznę / idealną kobietę; idealny mężczyzna / idealna kobieta dla (każdej) kobiety / dla (każdego) faceta / (jak) dla mnie / dla niego / dla mojego syna / dla Kasi / jej zdaniem itp.¹¹*

Połączenia rzeczowników *mężczyzna* i *kobieta* z przymiotnikami typu *prawdziwy/-a*, *typowy/-a*, *idealny/-a*, *przeciętny/-a*, *stuprocentowy/-a*

¹⁰ *Przeciętny mężczyzna ma 1 lub 2*, Goodmanners.pl, 20.03.2014, //https://goodmanners.pl/artykuly/przecietny-mezczyzna-ma-1-lub-2 [dostęp: wrzesień 2024].

¹¹ Wskazane połączenia wyrazowe ukazują relacje znaczeniowe pomiędzy poszczególnymi grupami wyrazowymi, tworząc pewne spójne obszary znaczeniowe, w ramach których odbywa się mówienie o *idealnej kobiecie* i *idealnym mężczyźnie*.

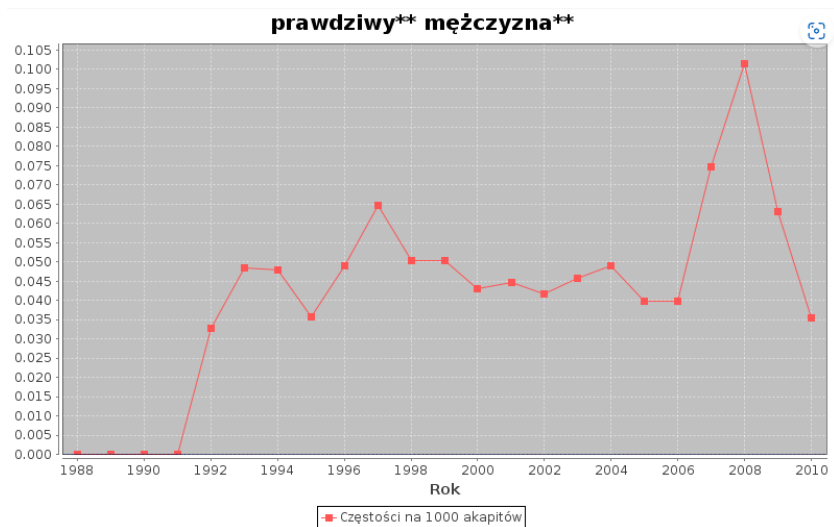
bardzo często pojawiają się w wypowiedziach, poprzez które nadawca przedstawia i kreuje obraz/wizerunek kobiet i mężczyzn. I tak, podsumowując dotychczasowe rozważania – wizerunek ten można kreować poprzez mówienie o tym, jaki jest typowy mężczyzna lub jaka jest typowa kobieta, o tym, jak sobie wyobrażamy prawdziwego mężczyznę bądź prawdziwą kobietę, o poszukiwanym ideale/wzorze mężczyzny czy kobiety, czy wreszcie o tym, jacy są mężczyźni i jakie są kobiety w dzisiejszych czasach, przeciwstawiając tenże obraz temu, co było kiedyś, w innych realiach historyczno-kulturowych.

W kolejnej części artykułu zostaną przedstawione dane frekwencyjne dotyczące częstości występowania połączeń wyrazowych *prawdziwy/-a mężczyzna/kobieta*, *typowy/-a mężczyzna/kobieta*, *idealny/-a mężczyzna/kobieta*, *przeciętny/-a mężczyzna/kobieta*, *stuprocentowy/-a mężczyzna/kobieta* w tekstach NKJP, Monco PL oraz KWJP.

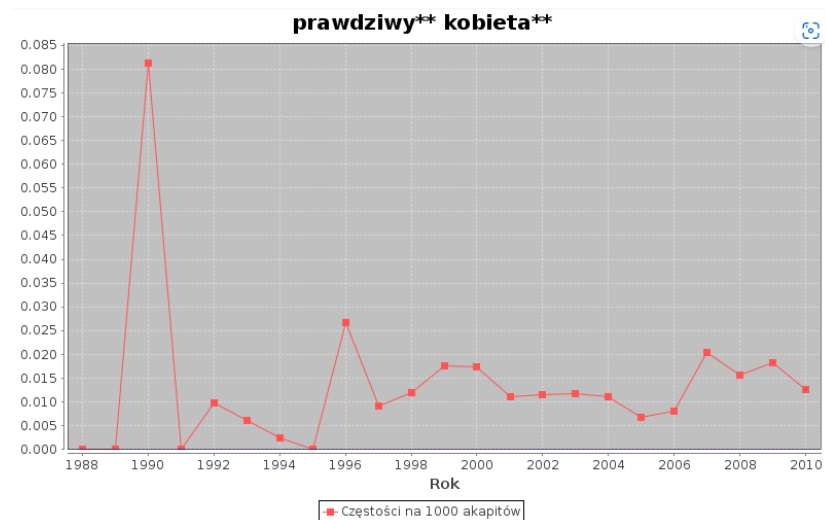
Punktem wyjścia analizy frekwencyjnej było obliczenie częstości współwystępowania badanych połączeń wyrazowych w tekstach NKJP. Obliczeń dokonano za pomocą narzędzia Kolokator NKJP. I tak, połączenie wyrazowe *prawdziwy mężczyzna* jako ośrodek kolokacji pojawiło się w korpusie 471 razy, *prawdziwa kobieta* 118 razy, *typowy mężczyzna* 18 razy, *typowa kobieta* 19 razy, *idealny mężczyzna* 25 razy, *idealna kobieta* 31 razy, *przeciętny mężczyzna* 35 razy, *przeciętna kobieta* 41 razy, *stuprocentowy mężczyzna* 29 razy, *stuprocentowa kobieta* 13 razy. Dzięki wyszukiwarce korpusowej PELCRA możliwe było także stworzenie tzw. profilu diachronicznego pozwalającego na przeprowadzenie analizy danych językowych w dłuższym okresie¹², uwzględniającym badanie zmian językowych. W przypadku powyższych połączeń wyrazowych ważną rolę odgrywała również możliwość włączenia do analizy językowej kontekstu historycznego.

Wykresy szeregu czasowego dla zapytań dotyczących analizowanych połączeń przedstawiają się następująco:

¹² Korpus gromadzi teksty od 1900 roku, natomiast profil diachroniczny działa jedynie na tekstach od roku 1988 (Grabowski, Piotrowski, 2013).

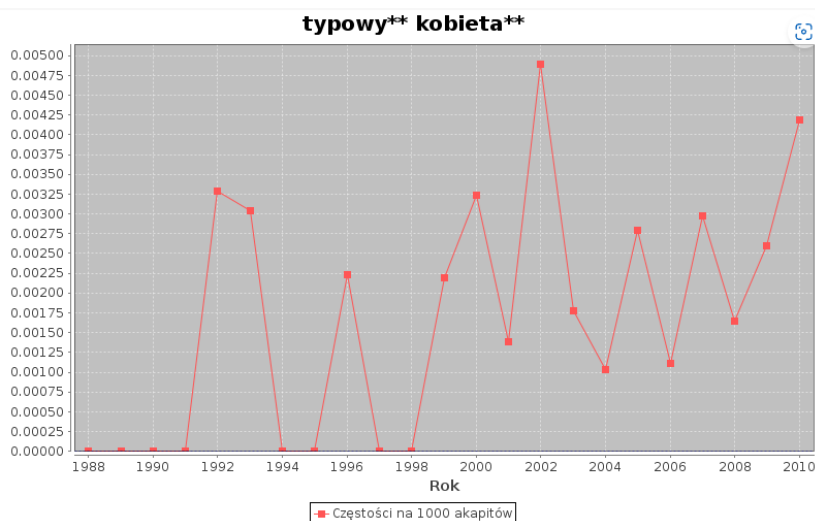
Wykres 1. Profil diachroniczny dla zapytania: prawdziwy** mężczyzna**

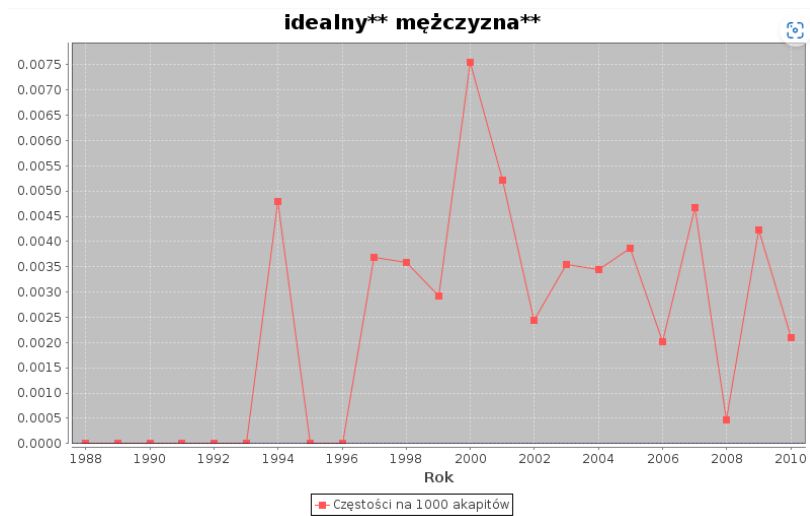
Wykres 2. Profil diachroniczny dla zapytania: prawdziwy** kobieta**

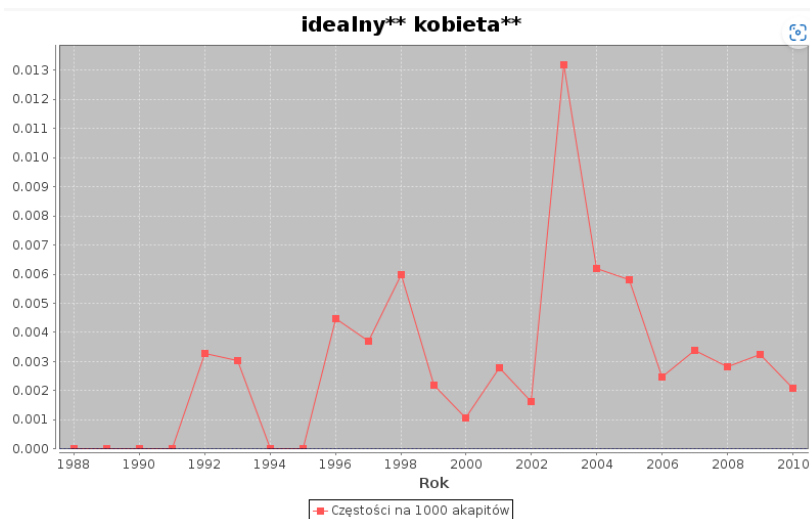
Wykres 3. Profil diachroniczny dla zapytania: typowy** mężczyzna**

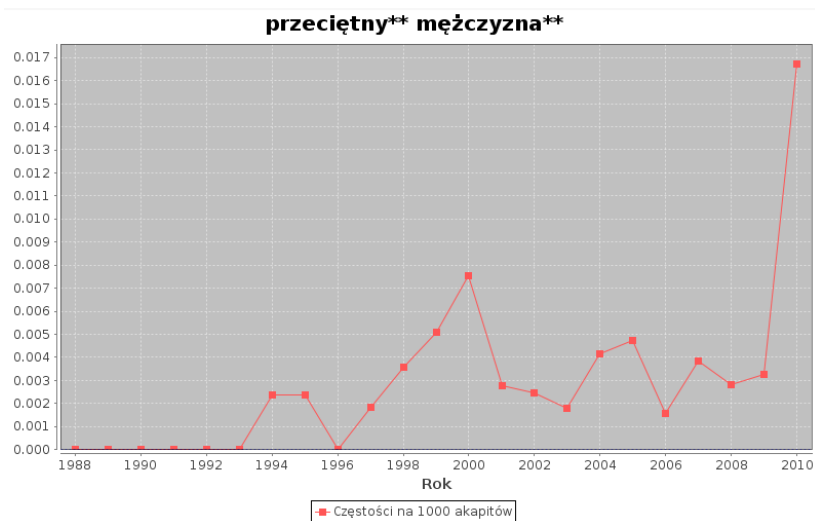
Wykres 4. Profil diachroniczny dla zapytania: typowy** kobieta**

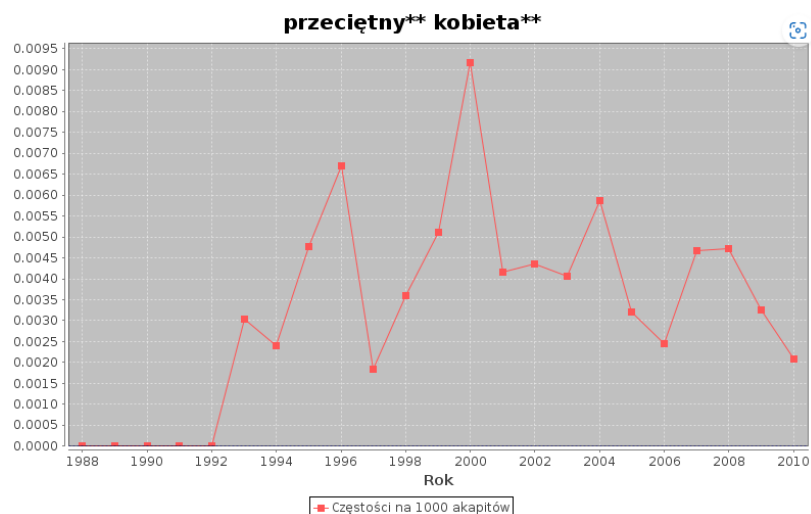
Wykres 5. Profil diachroniczny dla zapytania: idealny** mężczyzna**

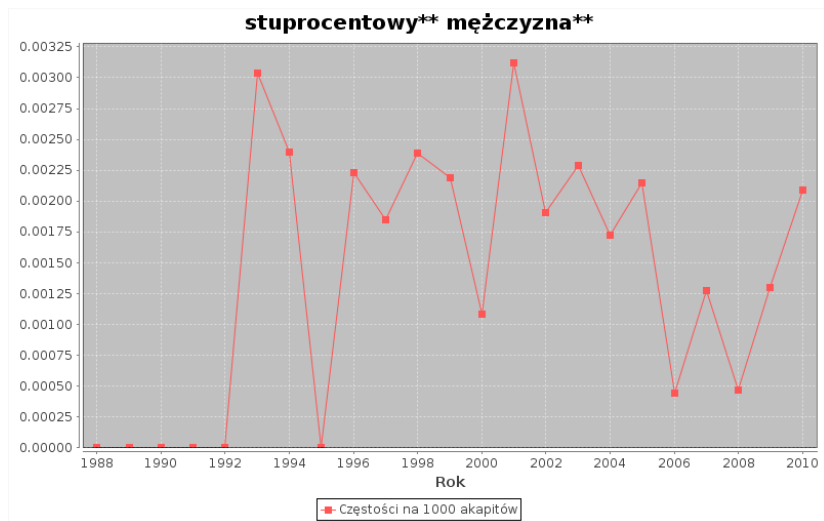
Wykres 6. Profil diachroniczny dla zapytania: idealny** kobieta**

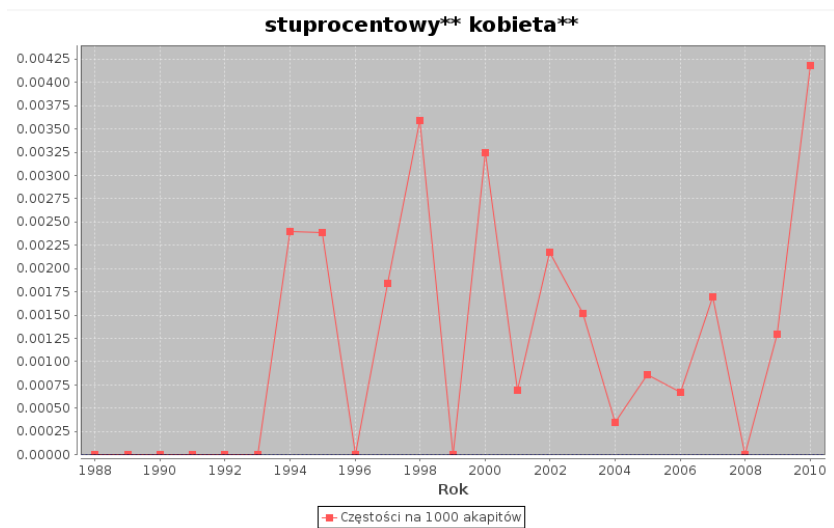
Wykres 7. Profil diachroniczny dla zapytania: przeciętny** mężczyzna**

Wykres 8. Profil diachroniczny dla zapytania: przeciętny** kobieta**

Wykres 9. Profil diachroniczny dla zapytania: stuprocentowy** mężczyzna**

Wykres 10. Profil diachroniczny dla zapytania: stuprocentowy** kobieta**

Wzrost liczby wystąpień analizowanych fraz, odnotowanych w NKJP, rozpoczął się stopniowo po 1991 roku, gwałtownie przyspieszając w latach 2001–2010. Dotyczy on zwłaszcza połączeń badanych rzeczowników z określeniem *prawdziwy*¹³. Wstępna analiza kontekstów językowych pozwala wyodrębnić najczęstsze kolokacje z danymi połączeniami językowymi¹⁴, a także określić, które wydarzenia odnoszące się do rzeczywistości pozajęzykowej wpłynęły znacząco na ten wzrost¹⁵.

¹³ Analiza połączenia wyrazowego *prawdziwy mężczyzna*, uwzględniająca wyniki badań korpusowych, została przedstawiona w: Ścigała-Stiller, 2024.

¹⁴ Przykładowe połączenia: być, stać się / stawać się, zostać *prawdziwym mężczyzną*; *prawdziwy mężczyzna* powinien / ma obowiązek / musi (coś zrobić) / (coś mieć) / (być jakiś); #coś# nie jest godne, potrzebować *prawdziwego mężczyzny*; #coś# (nie) przystoi, #coś# (nie) wypada *prawdziwemu mężczyźnie*; poznawać / poznać po #czymś#, przyciągać, uczynić z #kogoś#, udawać, wychować, wyczuwać / wyczuć, wyobrażać sobie, #coś# wyróżnia, znaleźć (sobie), zrobić z #kogoś# *prawdziwego mężczyznę*; okazać się, poczuć się *prawdziwym mężczyzną*; pozować, wychować #kogoś#, wyrastać / wyrosnąć, zasługiwać na *prawdziwego mężczyznę*; oczekiwać #czegoś# od *prawdziwego mężczyzny*; #coś# zamienia #kogoś# w *prawdziwego mężczyznę*; uważać #kogoś#, uznać #kogoś# za *prawdziwego mężczyznę*; czuć się / poczuć się, grać, odpowiedzieć, postępować / postąpić; walczyć, wyglądać, zachowywać się / zachować się jak *prawdziwy mężczyzna*; traktować / potraktować #kogoś# jak *prawdziwego mężczyznę*; archetyp, atrybut, cecha, definicja, domena, ideał, imperatywy, obowiązek, płacz, synonim, twarz, ucieleśnienie, wizerunek, wyznacznik, wzór, zapach *prawdziwego mężczyzny*; broń, nakazy, napój, prezent, sport, zajęcie, zapach, zawód, życie dla *prawdziwego mężczyzny* (Ścigała-Stiller, 2024: 241–242).

¹⁵ Połączenie wyrazowe *prawdziwy mężczyzna* bardzo często pojawia się w tekstach nawiązujących do słynnej wypowiedzi Leszka Millera: „Prawdziwego mężczyznę poznaje się nie po tym, jak zaczyna, ale jak kończy”. Analiza frekwencyjna badanej kolokacji potwierdziła, że właśnie w 1995 roku fraza ta zyskała znacznie na popularności, odzwierciedlając tym samym nośność popularnego cytatu w dyskursie publicznym (Ścigała-Stiller, 2024: 236). Z kolei wzrost częstości występowania wyrażenia *prawdziwa/typowa/idealna/przeciętna/stuprocentowa kobieta* w analizowanych korpusach językowych wynika z przemian społeczno-kulturowych, w tym z rosnącej aktywizacji zawodowej kobiet, ich awansu społecznego oraz redefinicji ról płciowych. Współczesny dyskurs publiczny coraz częściej

W kolejnej części artykułu przedstawię częstość występowania danych połączeń wyrazowych w tekstach korpusowych NKJP, Monco PL oraz KWJP (tabele 2, 3, 4)¹⁶.

Warto zwrócić uwagę na specyfikę korpusów językowych uwzględnionych w badaniach. Różnią się one zakresem czasowym, materiałem źródłowym oraz sposobem doboru treści. Wszystkie te czynniki znacząco wpływają na wnioski z analizy korpusowej. Narodowy Korpus Języka Polskiego obejmuje teksty z lat 1945–2010, co oznacza, że zawiera dane najstarsze, jednak nie rejestruje najnowszych zmian językowych (po 2010 roku). NKJP obejmuje teksty z literatury, publicystyki, nauki i prasy codziennej, dzięki czemu umożliwia analizę wybranych połączeń wyrazowych w kontekstach językowych, w których obraz kobiety i mężczyzny jest w pewien sposób ugruntowany i nawiązuje do tradycyjnie przypisywanych im ról społecznych. Korpus Współczesnego Języka Polskiego skupia się na tekstach nowszych (od 2010 roku), głównie współczesnych tekstach prasowych i literackich, a więc odzwierciedlających aktualne tendencje i zmiany w postrzeganiu ról płciowych¹⁷. Z kolei Monco PL¹⁸, jako korpus internetowy, zawiera teksty potoczne o charakterze nieoficjalnym, często nacechowane emocjonalnie. Monco PL, jako korpus otwarty, regularnie aktualizowany,

podejmuje kwestie związane z kobiecością, akcentując zarówno tradycyjne wzorce, jak i nowe modele tożsamości oparte na samodzielności, profesjonalizmie i niezależności. Zmiany te sprawiły, że analizowane połączenia pojawiają się nie tylko w kontekstach o charakterze afirmatywnym, w których eksponowana jest siła i niezależność kobiet, lecz także w kontekście normatywnym, odzwierciedlającym społeczne oczekiwania wobec kobiet.

¹⁶ Stan na: wrzesień 2024.

¹⁷ Wstępna analiza wybranych kontekstów językowych pozwala stwierdzić, iż wraz z rozwojem studiów genderowych oraz ruchów feministycznych nastąpiła dekonstrukcja tradycyjnie rozumianych ról płciowych, a wraz z nią pojawiły się alternatywne modele męskości i kobiecości.

¹⁸ Wyszukiwarka Monco PL to „najbardziej obecnie aktualny korpus współczesnej polszczyzny, zawierający blisko 2,5 mld słów (segmentów), zaczerpniętych z tekstów dostępnych w internecie. Korpus jest dynamiczny, cały czas się powiększa, dlatego możliwe jest znalezienie poświadczeń dla użyc najnowszych polskich neologizmów, zapożyczeń semantycznych i strukturalnych” (Pałka, Kwaśnicka-Janowicz, 2017: 158).

Tabela 2. Częstość występowania połączeń wyrazowych *prawdziwy/-a mężczyzna/kobieta*, *typowy/-a mężczyzna/kobieta*, *idealny/-a mężczyzna/kobieta*, *przeciętny/-a mężczyzna/kobieta*, *stuprocentowy/-a mężczyzna/kobieta* w tekstach korpusowych NKJP do 2010 roku

Połączenie wyrazowe	do 1945 roku	1946–1990	1991–2000	2001–2010
<i>prawdziwy mężczyzna</i>	12 przykładów z 8 różnych tekstów	31 przykładów z 20 różnych tekstów	330 przykładów z 272 różnych tekstów	1894 przykłady z 1258 różnych tekstów
<i>prawdziwa kobieta</i>	4 przykłady z 4 różnych tekstów	8 przykładów z 5 różnych tekstów	95 przykładów z 75 różnych tekstów	415 przykładów z 333 różnych tekstów
<i>typowy mężczyzna</i>	brak wystąpień	1 przykład z 1 tekstu	6 przykładów z 6 różnych tekstów	36 przykładów z 34 różnych tekstów
<i>typowa kobieta</i>	brak wystąpień	brak wystąpień	13 przykładów z 12 różnych tekstów	80 przykładów z 66 różnych tekstów
<i>idealny mężczyzna</i>	brak wystąpień	brak wystąpień	25 przykładów z 20 różnych tekstów	101 przykładów z 81 różnych tekstów
<i>idealna kobieta</i>	brak wystąpień	brak wystąpień	16 przykładów z 14 różnych tekstów	155 przykładów z 139 różnych tekstów
<i>przeciętny mężczyzna</i>	1 przykład z 1 tekstu	1 przykład z 1 tekstu	26 przykładów z 26 różnych tekstów	104 przykłady z 100 różnych tekstów
<i>przeciętna kobieta</i>	1 przykład z 1 tekstu	2 przykłady z 1 tekstu	35 przykładów z 30 różnych tekstów	123 przykłady z 121 różnych tekstów
<i>stuprocentowy mężczyzna</i>	5 przykładów z 4 różnych tekstów	4 przykłady z 3 różnych tekstów	11 przykładów z 10 różnych tekstów	56 przykładów z 47 różnych tekstów
<i>stuprocentowa kobieta</i>	brak wystąpień	brak wystąpień	13 przykładów z 11 różnych tekstów	34 przykłady z 32 różnych tekstów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Częstość występowania połączenia wyrazowych *prawdziwy/-a mężczyzna/kobieta, typowy/-a mężczyzna/kobieta, idealny/-a mężczyzna/kobieta, przeciętny/-a mężczyzna/kobieta, stu procentowy/-a mężczyzna/kobieta* w tekstach korpusowych wyszukiwarki Monco PL

Połączenie wyrazowe	Liczba zdań w wyszukiwarce Monco PL zawierających daną frazę	10 najczęstszych źródeł
<i>prawdziwy mężczyzna</i>	4927	interia.pl, gazeta.pl, wp.pl, joemonster.org, denon.pl, iswinoujscie.pl, fakt.pl, onet.pl, wpolityce.pl, dziennik.pl
<i>prawdziwa kobieta</i>	1667	kozaczek.pl, interia.pl, kobieta.wp.pl, fakt.pl, polki.pl, dziennik.pl, joemonster.org, nczas.com, plotek.pl, gazeta.pl
<i>typowy mężczyzna</i>	95	interia.pl, joemonster.org, kobieta.wp.pl, newsweek.pl, onet.pl, bielskobiala.naszemiasto.pl, nasygnale.pl, natemat.pl, portel.pl, wirtualnemedi.pl
<i>typowa kobieta</i>	251	kozaczek.pl, interia.pl, kobieta.wp.pl, gazetaprawna.pl, wykop.pl, dziennik.pl, polki.pl, gazeta.pl, natemat.pl, wpolityce.pl
<i>idealny mężczyzna</i>	511	interia.pl, kobieta.wp.pl, polki.pl, pomponik.pl, pikio.pl, wp.pl, fakt.pl, swidnica24.pl, joemonster.org, natemat.pl
<i>idealna kobieta</i>	413	interia.pl, kobieta.wp.pl, kozaczek.pl, joemonster.org, fakt.pl, polki.pl, pomponik.pl, se.pl, gazeta.pl, plotek.pl
<i>przeciętny mężczyzna</i>	457	interia.pl, wykop.pl, onet.pl, wp.pl, joemonster.org, gazeta.pl, mmszczecin.pl, denon.pl, fakt.pl, kobieta.wp.pl
<i>przeciętna kobieta</i>	4	dziennik.pl, kozaczek.pl, waldemar-raja.blog.onet.pl, wiadomosci24.pl
<i>stu procentowy mężczyzna</i>	98	fakt.pl, interia.pl, dziennik.pl, gazeta.pl, polki.pl, drdrohiczyn.pl, echodnia.eu, podlasie24.pl, gazetaolsztynska.pl, kobieta.wp.pl
<i>stu procentowa kobieta</i>	141	fakt.pl, interia.pl, gazeta.pl, polki.pl, se.pl, kozaczek.pl, pomponik.pl, dziennik.pl, eostroleka.pl, gazetalubuska.pl

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Częstość występowania połączeń wyrazowych *prawdziwy/-a mężczyzna/kobieta, typowy/-a mężczyzna/kobieta, idealny/-a mężczyzna/kobieta, przeciętny/-a mężczyzna/kobieta, stuprocentowy/-a mężczyzna/kobieta* w tekstach KWJP

Połączenie wyrazowe	Liczba zdań w KWJP zawierających daną frazę (pełna wersja)	Kanał/tematyka
<i>prawdziwy mężczyzna</i>	1311	książka (literaturoznawstwo; literaturoznawstwo, historia; reportaże; reportaże, religia; reportaże, LGBT; reportaże, gender; reportaże polski; reportaże, podróże; felieton, opowiadanie; wywiad dziennikarski; dziennik; polityka; poradnik, wywiad rzeka; historia świata; poradnik, seksuologia, pedagogika; poradnik, kulinaria; felieton; felieton, kulturoznawstwo; felieton, językoznawstwo; publicystyka, polityka; publicystyka, społeczeństwo; eseje, sztuka; eseje, przewodnik; społeczeństwo, medycyna; film, historia; historia, XX wiek; pamiętniki i wspomnienia; biografia, wywiad, historia Polski, XX wiek; biografia, historia; biografia, literaturoznawstwo; filmoznawstwo; morze, żeglarsstwo; raport z badań; powieść; powieść obyczajowa; powieść historyczna, romans; powieść, kryminał; powieść, thriller; powieść młodzieżowa polska; powieść psychologiczna; powieść, saga rodzinna; political fiction; fantastyka, opowiadania i nowele; literatura podróżnicza; relacja z badań; prasa (dziennik, tygodnik, miesięcznik)
<i>prawdziwa kobieta</i>	364	książka (eseje; społeczeństwo, gender; społeczeństwo, socjologia; socjologia, gender; polityka; reportaże; poradnik, seksuologia, pedagogika; felieton; wywiad dziennikarski; reportaże, LGBT; reportaże, gender; biografia, historia, sztuka; powieść; powieść, kryminał; powieść, romans; powieść obyczajowa; powieść, fantastyka; powieść amerykańska; antologia, kryminał, opowiadania i nowele; literatura podróżnicza); prasa (tygodnik, miesięcznik)

cd. tab. 4

<i>typowy mężczyzna</i>	37	książka (powieść; powieść obyczajowa; powieść, romans; powieść, fantasy); prasa (tygodnik)
<i>typowa kobieta</i>	53	książka (pamiętniki polskie; poradnik; powieść; powieść, kryminał; powieść, fantasy)
<i>idealny mężczyzna</i>	100	książka (wywiad dziennikarski; reportaż, gender; powieść; powieść obyczajowa; powieść, kryminał; powieść, romans); prasa (dziennik, miesięcznik)
<i>idealna kobieta</i>	94	książka (poradnik, seksuologia, pedagogika; poradnik, wywiad rzeka; poradnik, religia, psychologia; socjologia, gender; powieść; powieść obyczajowa; powieść, kryminał); prasa (miesięcznik)
<i>przeciętny mężczyzna</i>	139	książka (religia, reportaż, gender, powieść; powieść obyczajowa, powieść, kryminał, opowiadania i nowele); prasa
<i>przeciętna kobieta</i>	174	książka (wywiad dziennikarski; społeczeństwo, XX wiek; reportaż; religia; reportaż, gender; powieść; powieść obyczajowa; powieść, romans; powieść, kryminał); prasa (dziennik, tygodnik, miesięcznik)
<i>stuprocentowy mężczyzna</i>	42	książka (reportaż, LGBT, powieść); prasa (dziennik)
<i>stuprocentowa kobieta</i>	58	książka (poradnik; historia XX wieku; powieść obyczajowa); prasa (dziennik)

Źródło: opracowanie własne.

pozwala na bieżąco rejestrować zmiany zachodzące w łączliwości badanych połączeń wyrazowych, co czyni go szczególnie wartościowym narzędziem w analizie współczesnych tendencji językowych¹⁹.

Podsumowując, dzięki analizie semantycznej przymiotników *prawdziwy, typowy, idealny, przeciętny, stuprocentowy* możliwe było uchwycenie subtelnych, lecz znaczących różnic pomiędzy nimi, w istotny sposób wpływających na znaczenie połączeń tych przymiotników z rzeczownikami takimi jak *mężczyzna* i *kobieta*. Celem analizy frekwencyjnej było z kolei przedstawienie częstości występowania wybranych wyrażen językowych w trzech korpusach języka polskiego, zróżnicowanych ze względu na wielkość, zakres oraz cel. Kolejnym etapem badań będzie zbadanie wszystkich kontekstów językowych, w których pojawiły się analizowane wyrażenia językowe, zgromadzenie najczęstszych kolokacji, opis językowych sposobów mówienia o kobiecie i mężczyźnie, kształtowania ich wizerunku, a także odtworzenie językowego obrazu kobiety i mężczyzny w różnych przedziałach czasowych, w różnych typach źródeł językowych z uwzględnieniem szerokiego kontekstu historycznego oraz postępujących zmian społeczno-obyczajowych²⁰.

¹⁹ Ze względu na różnice w wielkości analizowanych korpusów nie jest możliwe bezpośrednie zestawienie i porównanie uzyskanych wyników. Okazuje się jednak, że najczęściej występującym przymiotnikiem łączącym się z rzeczownikami *mężczyzna* i *kobieta* w każdym z analizowanych korpusów jest przymiotnik *prawdziwy* (Ścigała-Stiller, 2024).

²⁰ Analiza korpusowa danych połączeń wyrazowych pozwala na częściowe odtworzenie językowego obrazu mężczyzny i kobiety oraz społecznie utrwalonych wzorców męskości i kobiecości zakodowanych w języku. Dzięki różnorodności materiału językowego zawartego w korpusach, obejmującego teksty pochodzące z różnych rejestrów języka oraz źródeł, możliwe jest zestawienie i porównanie odmiennych perspektyw dotyczących obrazu *mężczyzny prawdziwego/typowego/przeciętnego/idealnego* czy *stuprocentowego* oraz *kobiety prawdziwej/typowej/przeciętnej/idealnej* czy *stuprocentowej*. Analiza danych pochodzących z odmiennych dyskursów – literackiego, publicystycznego, potocznego czy internetowego – pozwala uchwycić zmieniające się wzorce i tendencje w ich konstruowaniu. Wieloaspektowość badań umożliwia lepsze zrozumienie kulturowych i społecznych wyobrażeń na temat płci.

Literatura

- Anusiewicz J., Handke K., red., 1994, *Język a kultura*, t. 9, *Płeć w języku i kulturze*, Wiedza o Kulturze, Wrocław.
- Arcimowicz K., 2003, *Obraz mężczyzny w polskich mediach. Prawda – fałsz – stereotyp*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Baldys P., Piątek K., 2019, *Kobiecość i męskość w mass mediach*, „Media i Społeczeństwo”, nr 10, s. 9–16.
- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S., red., 2012, *Tekstologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bartmiński J., Panasiuk J., 2001, *Stereotypy językowe*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 371–394.
- Długość życia Polek i Polaków. Najnowsze dane GUS*, Tvn24.pl, 28.07.2023, <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/dlugosc-zycia-polek-i-polakow-najnowsze-dane-gus-st7266165> [dostęp: wrzesień 2024].
- Garncarek P., 2016, *Zmiany wizerunkowe mężczyzny w przestrzeni lingwakulturowej*, „Język a Kultura”, t. 26, s. 25–36.
- Grabowski Ł., Piotrowski T., 2013, *Interpretacja danych frekwencyjnych z korpusów językowych: opis pewnych problemów (na kilku przykładach z życia wziętych)*, w: *Na tropach korpusów. W poszukiwaniu optymalnych zbiorów tekstów*, red. W. Chlebda, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 59–71.
- ISJP – Bańko M., red., 2000, *Inny słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Karwatowska M., Morawska I., 2012, *Stereotyp księdza „typowego” i „prawdziwego” w świetle danych ankietowych*, „Socjolingwistyka”, nr 35, s. 319–333, <https://doi.org/10.17651/SOCJOLING.35.18>.
- Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska J., 2005, *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Kruk D., 2013, *Charakterystyka diachroniczno-synchroniczna rzeczownika „mężczyzna”*, „Poradnik Językowy”, nr 9, s. 76–88.
- Marciniak M. i in., 2003, *Korpus Współczesnego Języka Polskiego*, Instytut Podstaw Informatyki PAN, Warszawa [URL: <https://kwjp.pl>].

- Melosik Z., 2006, *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Minkiewicz K., 2006, *Metroseksualność jako współczesny model męskości*, „Roczniki Socjologii Rodziny”, t. 17, s. 203–220.
- Pałka P., Kwaśnicka-Janowicz A., 2017, *Przewodnik po zasobach internetowych*, Biblioteczka Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego nr 28, Wydawnictwo JAK, Kraków.
- Pęzik P., 2020, *Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL*, „Forum Lingwistyczne”, nr 7, s. 133–150, <https://doi.org/10.31261/FL.2020.07.11>.
- Przeciętny mężczyzna ma 1 lub 2*, Goodmanners.pl, 20.03.2014, <https://goodmanners.pl/artykuly/przecietny-mezczyzna-ma-1-lub-2> [dostęp: wrzesień 2024].
- Radomski A., Truchlińska B., red., 2008, *Męskość w kulturze współczesnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Rejter A., 2013, *Płeć – język – kultura*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Rutkowski M., 2015, *Przeciętny Kowalski. Uwagi o konotacjach i medialnych wystąpieniach jednostki onimicznej*, „Zeszyty Naukowe KUL”, t. 58, nr 3 (231), s. 3–11.
- SJPDor – Doroszewski W., red., 1958–1969, *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Ścigała-Stiller B., 2024, *Językowe sposoby kształtowania obrazu prawdziwego mężczyzny (na podstawie analizy wyników badań korpusowych)*, w: *Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze 2024. Słowo – forma, treść, użycie*, red. M. Hawrysz, M. Jurewicz-Nowak, I. Kotlarska, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra, s. 235–252.
- USJP – Dubisz S., red., 2003, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- WSJP – Żmigrodzki P., red., *Wielki słownik języka polskiego* [online: <http://www.wsjp.pl/>].

Źródła internetowe

- KWJP – Korpus Współczesnego Języka Polskiego: <https://kwjp.ipipan.waw.pl/>.
- Monco PL: <http://monco.frazeo.pl/>.
- NKJP – Narodowy Korpus Języka Polskiego: <http://nkjp.pl/>

BARBARA ŚCIGAŁA-STILLER – PhD, Institute of the Polish Language, Polish Academy of Sciences, Kraków, Poland / dr, Instytut Języka Polskiego, Polska Akademia Nauk, Kraków, Polska.

Barbara Ścigała-Stiller is a graduate in Polish philology from the University of Silesia and holds a PhD in the humanities, specializing in linguistics. She currently works at the Institute of the Polish Language of the Polish Academy of Sciences in Kraków, as a member of the *Wielki Słownik Języka Polskiego PAN* [Great Dictionary of the Polish Language PAN] team, led by Professor Piotr Żmigrodzki. Her research interests focus primarily on lexical semantics, lexicography, gender issues in language, linguistic stereotypes, and Internet language. Her most important publications include the monograph *Akty etykiety językowej na forach internetowych* [Speech Acts of Linguistic Etiquette on Internet Forums] (Kraków 2014), and scholarly articles such as *Tendencje rozwojowe gatunku ogłoszenia reklamowego* [Developmental Trends in the Genre of Classified Advertisements] (in: *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii* [The Richness of the Polish Language in Light of Its History], Katowice 2006), and *Analiza stylistyczno-pragmatyczna zwrotów adresatywnych w dyskusjach na forach internetowych* [A Stylistic and Pragmatic Analysis of Address Forms in Internet Forum Discussions] (in: *Język polski w badaniach lingwistycznych* [The Polish Language in Linguistic Research], Kielce 2010).

Absolwentka polonistyki na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa. Obecnie pracuje w Instytucie Języka Polskiego PAN, w zespole *Wielkiego Słownika Języka Polskiego PAN* pod kierunkiem prof. Piotra Żmigrodzkiego. Jej zainteresowania badawcze obejmują przede wszystkim zagadnienia z zakresu semantyki leksykalnej, leksykografii, problematyki płci w języku, stereotypów językowych oraz języka w Internecie. Najważniejsze publikacje: monografia: *Akty etykiety językowej na forach internetowych* (Kraków 2014); artykuły naukowe: *Tendencje rozwojowe gatunku ogłoszenia reklamowego* (w: *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii*, Katowice 2006), *Analiza stylistyczno-pragmatyczna zwrotów adresatywnych w dyskusjach na forach internetowych* (w: *Język polski w badaniach lingwistycznych*, Kielce 2010).

E-mail: barbara.stiller@ijp.pan.pl